

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

De C van de Duitse CDU

Een christendemocratische partij kan alleen maar overtuigend overkomen wanneer zij meer over inhoud en doelstellingen dan over politieke marketing nadenkt en spreekt. Het numerieke en sociale draagvlak van een volkspartij kan daarom nooit een excuus zijn voor het ontbreken van basiswaarden en overtuigingen. Ondanks het van de hand wijzen van ideologieën en ondanks het politieke pragmatisme dat zo kenmerkend is voor een burgerlijke en christelijke volkspartij, moeten christendemocratische partijen niet alleen de vraag beantwoorden hoe ze verkiezingen kunnen winnen, maar veel eerder waarom ze verkiezingen willen winnen.

door *Günther Krings*

De auteur is plaatsvervangend fractievoorzitter van de CDU/CSU in de Duitse Bondsdag.

OP 22 SEPTEMBER 2011 HIELD PAUS BENEDICTUS XVI tijdens zijn bezoek aan Duitsland een rede voor de Bondsdag. In die toespraak, die een historisch-filosofisch karakter had, heeft de paus de parlementsleden een paar goede suggesties gedaan voor een christelijke politiek. Hij begon met een verhaal uit het Oude Testament over de jonge koning Salomo, die bij het bestijgen van de troon van God een wens mocht doen. Salomo wilde geen rijkdom, een lang leven of de vernietiging van zijn vijanden. Hij wenste juist wijsheid en inzicht om zijn volk goed te kunnen leiden. Dit verhaal bevat veel aanknopingspunten voor een christendemocratische politiek.

WIJZE LESSEN VAN KONING SALOMO

In de eerste plaats duidt de wens van Salomo op deemoed. Hij wilde bij de mensen horen en ging er niet van uit dat hij alles al wist wat goed zou zijn voor zijn volk. Dit is een duidelijke afwijzing van alle ideologieën die een onwrikbaar wereldbeeld hebben dat ze aan de wereld en ook aan de men-

sen willen opleggen. Ook de christendemocraten accepteren het individu met alle sterke en zwakke punten en nemen afstand van opgelegde maatschappijmodellen.

Salomo neemt met zijn wens ook een pragmatische fundamentele instelling in. Een politiek die zich op de zorgen en behoeften van de mensen richt, moet voor verandering vatbaar zijn. Gezien de voortdurende nieuwe uitdagingen kan die politiek niet aan eenmaal geformuleerde antwoorden blijven vasthouden. Zij moet op problemen reageren en oplossingen ontwikkelen. Zo zijn op dit moment de zorgen die de mensen zich in deze financiële crisis maken over de stabiliteit van hun valuta, bijzonder actueel. Zij zoeken oriëntatiebakens en antwoorden op hun terechte vragen.

Uit de dialoog tussen de jonge koning en zijn God blijkt eveneens dat wij politiek niet vanuit onszelf bedrijven. De christendemocratische politiek is met name gebaseerd op het fundament van een duidelijk christelijk mensbeeld. In een periode waarin er nauwelijks nog levensgebieden zijn die niet door een permanente vereconomisering worden beïnvloed, is dat belangrijker dan ooit. Ik ben er namelijk van overtuigd dat een christendemocratische politiek belangrijke antwoorden kan geven op de gevaren die een pure vereconomisering van ons leven met zich meebrengt en dat die politiek veel verder gaat dan alleen maar economische kwesties. Buiten de economie om zijn er trouwens genoeg andere belangrijke waarden: juist bij bio-ethische vraagstukken zoals de pre-implantatiediagnostiek, waarbij de kwaliteit van leven centraal staat, zijn wij ons daarvan bijzonder bewust. Dat geldt echter evenzeer voor de mensenrechten, het onderwijsbeleid, het behoud van feestdagen en het gezinsbeleid. Deze thema's hebben allemaal hun eigen

waarde die niet in geld is uit te drukken.

Salomo vroeg God om wijsheid en inzicht om zijn volk vanuit zijn hart te horen en op goede wijze te kunnen leiden. Hij heeft dus bewust geen concrete instructies van God gewenst. Hij wilde zelf

Het CDU-programma is op basis van het christelijk mensbeeld pragmatisch afgestemd op de zorgen en behoeften van mensen

de juiste conclusies kunnen trekken. Ook christendemocratische partijen als de CDU of het CDA zijn allesbehalve kerkelijke partijen die hun politieke programma's direct in Rome of door een gereformeerde kerkenraad laten schrijven. Het programma van de CDU is op basis van het christelijk mensbeeld pragmatisch afgestemd op de zorgen en behoeften van de mensen.

HET BELANG VAN WAARDEN VOOR EEN BURGERLIJKE EN CHRISTELIJKE
VOLKSPARTIJ

De toespraak van de paus heeft ook op mij als protestant een diepe indruk gemaakt. In die toespraak is hij op de vraag ingegaan wat er nu precies gerechtvaardigd is: ‘Uit de geschiedenis blijkt dat rechtsordes bijna altijd een religieuze grondslag hebben gehad: middels een blik op de Godheid wordt bepaald welk recht er op de mensen van toepassing is. In tegenstelling tot andere grote godsdiensten heeft het christendom echter aan de staat en maatschappij nooit geopenbaard welke rechtsorde gehanteerd moet worden. In plaats daarvan heeft het christendom erop gewezen dat de natuur en de rede de enige ware rechtsbronnen zijn – er is gewezen op het verband tussen de objectieve en subjectieve rede, waarbij uiteraard wel wordt verondersteld dat beide aspecten in de scheppende rede van God verankerd zijn.’

Paus Benedictus XVI heeft zo vanuit een christelijk perspectief een indrukwekkende rechtvaardiging gegeven van onze moderne democratische rechtsstaat. Hij heeft daarmee echter ook duidelijk gemaakt dat deze rechtsstaat van waardebeginselen leeft die de staat zelf niet kan creëren noch in stand kan houden (Böckenförde). Over de aanwezigheid en de inhoud van deze waarden kan ook niet democratisch worden gestemd. ‘In plaats daarvan zijn zij te danken aan een in de aard van de menselijke rede besloten liggend staatoverschrijdend inzicht in het goede en het kwade en wel met betrekking tot de mensen en de menselijke samenleving’ (Schallenberg) en juist dat besef vormt ook de basis voor de bijzondere taak en de speciale kracht van christendemocratische partijen.

Op deze grondslag van waarden is de CDU, ook vanuit het perspectief van het Duitse onderzoek dat door Tilman Mayer en Franz Walter naar politieke partijen wordt gedaan, ‘de succesvolste volkspartij in de geschiedenis van de Bondsrepubliek Duitsland’. Het succes van de democratie in Duitsland is ook het succes van de CDU, die als unie de verschillende geledingen in de samenleving bij elkaar wil brengen: katholieken en protestanten, werkgevers en werknemers, West- en Oost-Duitsers. De Christlich Demokratische Union is derhalve bewust geen ‘partij’ in de engste zin van het woord, maar een unie die uit meerdere groepen uit de samenleving is gevormd. Ook, of misschien wel juist, vandaag de dag is dat uitgangspunt in onze buitengewoon gedifferentieerde en pluralistische maatschappij nog actueel. De CDU moet echter wel voortdurend op haar hoede zijn dat de unie- en volkspartijgedachte niet verloren gaat als gevolg van de veelheid aan belangen, opties en groeperingen. Aan de ene kant leidt een toename van het aantal partijen tot kleinere stemmenpercentages, terwijl er aan de andere kant bij de leden en sympathisanten ook altijd sprake is van heterogene belangen en motie-

ven. Daarom is het belangrijk om steeds weer nieuwe ideeën te ontwikkelen over de identiteit van de christendemocratie en over de inhoud van de CDU-politiek. Wat de dagelijkse politieke gang van zaken betreft, moet er meer zijn dan alleen tactische vragen over het behoud van de macht of over het behalen van een meerderheid. Het numerieke en sociale draagvlak van een volkspartij kan nooit een excuus zijn voor het ontbreken van basiswaarden en overtuigingen. Ondanks het van de hand wijzen van ideologieën en ondanks het politieke pragmatisme dat zo kenmerkend is voor een burgerlijke en christelijke volkspartij, moeten wij niet alleen de vraag beantwoorden hoe de CDU verkiezingen *kan* winnen, maar veeleer waarom de CDU verkiezingen *wil* winnen. De kiezers moeten beseffen dat het niet alleen om politiek-technische redenen beter is wanneer een christendemocratische unie regeert. Daarbij moet wel onderkend worden dat er uitgangspunten zijn die voor ons dermate belangrijk zijn dat wij voor het behoud ervan als het moet een verkiezingsnederlaag op de koop toe nemen. Want iemand die met de tijdgeest probeert te trouwen, blijft snel als weduwnaar achter.

Christendemocraten mogen niet aan algemene en vrijblijvend geformuleerde basisbeginselen blijven vasthouden, maar moeten voortdurend op nieuwe problemen en uitdagingen antwoorden geven die de mensen ook kunnen begrijpen. De christelijke waarden en de daarvan afgeleide abstracte principes dienen op basis van concrete voorstellen in de praktijk gebracht te worden: de primaire overtuigingen van de christendemocratie zoals vrijheid, veiligheid, de sociale markteconomie, de bescherming van de schepping, duurzaamheid en de Europese eenwording kunnen in een praktijkgericht beleid worden vertaald dat dicht bij de burgers staat.

VRIJHEID EN VEILIGHEID

Het geloof in de vrijheid en de zelfbestemming van elk door God geschapen individu is een 'handelsmerk' van de christendemocratie. Daarom laat de CDU het aan de mensen zelf over op welke manier zij hun leven inrichten en schrijven wij ze niet voor hoe zij dat moeten doen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de wijze waarop ouders hun kinderen willen opvoeden en uiteraard ook voor de kinderopvang. De middeling van de inkomsten van echtgenoten in de Duitse inkomstenbelasting zorgt ervoor dat het belastbare inkomen gelijkelijk over beide partners verdeeld wordt. Wanneer een van de twee besluit om niet te gaan werken wordt dat in ieder geval gedeeltelijk via deze fiscale oplossing gecompenseerd. Hierdoor hebben ouders de mogelijkheid om op een financieel haalbare manier aan een van de twee de zorg voor de kinderen toe te vertrouwen. Zo kunnen ouders bepalen of zij zelf voor hun kinderen zorgen of dat zij dat voor een deel via kinderopvang regelen. Een aanvullende toeslag voor

die opvang is wellicht niet nodig, maar de lasterlijke kritiek die op dat punt is geuit, is dermate arrogant dat het lijkt alsof de criticasters beter dan de ouders menen te weten wat voor hun kinderen het beste is. Het is niet de bedoeling

Het geloof in de vrijheid en de zelfbestemming van elk door God geschapen individu is een 'handelsmerk' van de christendemocratie

om de mensen te veranderen en aan de politiek aan te passen; de politiek moet zich juist op de behoeften van de mensen concentreren.

De CDU is op haar eigen onmiskenbare wijze ook de partij van de veiligheid. Staten zijn van oorspong niet gesticht met het oog op een economische herverdeling, maar om het

leven en de eigendommen van hun burgers te beschermen. Dat betekent dat een staat die de gezondheid en de bezittingen van zijn burgers niet langer wil of kan beschermen, zijn bestaansrecht heeft verloren. Die bescherming is ook een kwestie van sociale gerechtigheid: welgestelde burgers kunnen veiligheid kopen, alle anderen zijn van de bescherming door de staat afhankelijk. De CDU is dan ook voorstander van een effectieve misdaadbestrijding die het evenwicht tussen vrijheid en veiligheid waarborgt. Daartoe behoort bijvoorbeeld de recent ingevoerde mogelijkheid van een 'waarschuwingsarrestatie' voor jongeren om een criminele loopbaan vroegtijdig in de kiem te smoren. Andere voorbeelden zijn de controle op criminaliteitsintensieve gebieden (zodat er geen rechteloze vrijhavens ontstaan) en een uitgebreidere gegevensbewaring zodat ook internetcriminaliteit vervolgd kan worden. Het internet biedt immers zoveel mogelijkheden en kansen dat wij ervoor moeten waken dat er een parallelle wereld ontstaat. Online en offline moeten dezelfde waarden en regels gelden en ook gehandhaafd worden. De binnenlandse veiligheid is een van de meest kenmerkende thema's van christendemocratische partijen. Daar moeten wij ons dan ook intensiever en zelfbewuster sterk voor maken, alleen al om te voorkomen dat er weer rechts-populistische partijen opgericht worden.

SOCIALE MARKTECONOMIE EN BESCHERMING VAN DE SCHEPPING

De principes vrijheid en veiligheid heeft de CDU op basis van de christelijke sociale leer in het systeem van de sociale markteconomie geïntegreerd. De CDU is dan ook de partij die dit economische en maatschappelijke model het overtuigendst belichaamt. Juist in deze tijden van financiële crisis en buitensporige overheidstekorten zijn de ideeën van Ludwig Erhard en Wilhelm Röpke weer bijzonder actueel. Die crisis op de financiële markt was alleen maar mogelijk doordat er voorbij is gegaan aan essentiële beginselen van de sociale markteconomie. Daartoe behoort bijvoorbeeld de verantwoordelijk-

heid van de eigenaren. Ook bij de handel in effecten zijn winstmogelijkheden en verliesrisico's onlosmakelijk met elkaar verbonden. Dat betekent dat winsten op de financiële markt niet geprivatiseerd mogen worden als de verliezen op de maatschappij worden afgewenteld. Bovendien heeft de financiële markt slechts een dienende functie: die markt moet het functioneren van de reële economie ondersteunen en mag niet als doel op zich een soort speelcasino exploiteren. Het kan niet de bedoeling van de sociale markteconomie zijn dat er met speculaties meer wordt verdiend dan met concreet werk. Bondskanselier Merkel en de CDU hebben inmiddels in hun strijd tegen de ontketende markt een en ander bereikt, deels ook op eigen kracht. Er moet echter nog veel gebeuren. Gebleken is dat financiële producten zeer gevaarlijke instrumenten zijn. Dat betekent dat die instrumenten net zo kritisch getoetst moeten worden als bijvoorbeeld auto's of andere gecompliceerde technische apparaten. De sociale markteconomie biedt daarnaast ook de juiste handvatten voor het oplossen van de staatsschuldencrisis.

Op basis van onze christelijke achtergrond staat de christendemocratie echter ook voor de bescherming van de goddelijke schepping. Het in stand houden van de schepping is vanuit onze christelijke verantwoordelijkheid voor ons een ethische plicht. Daarom is de omvorming van het energiesysteem inmiddels tot een kernthema van de CDU uitgegroeid. In tegenstelling tot de Groenen zijn wij echter niet vergeten dat ook de mens deel uitmaakt van de te beschermen schepping. Ook de leefomgeving van de mens moet dus in stand worden gehouden. Ik kan er dan ook weinig begrip voor opbrengen wanneer er bijvoorbeeld om padden en kamsalamanders te ontzien voor vijftig miljoen euro een snelwegtunnel wordt gebouwd, terwijl er voor de omwonenden, die toch behoefte aan rust hebben, geen geld is om voor een adequate geluidsisolatie te zorgen. Uiteraard hoort de bescherming van het menselijk leven van begin tot eind ook tot de bescherming van de schepping. Juist bij ethische kwesties rondom de pre-implantatiediagnostiek en steun bij euthanasie vanuit de zorgsector blijkt hoeveel respect een maatschappij überhaupt voor een mensenleven heeft. Als wij als CDU de taak om de zwaksten te beschermen niet langer serieus nemen, dan zouden wij de 'C' in onze partijnaam ook niet meer verdienen.

DUURZAAMHEID: EEN VERANTWOORDELIJKHEID VOOR KOMENDE GENERATIES

Het in stand houden van de schepping houdt rechtstreeks verband met een politiek die is gericht op duurzaamheid en op de verantwoordelijkheid voor de komende generaties. De Duits-Amerikaanse filosoof Hans Jonas heeft in zijn belangrijkste boek *Das Prinzip Verantwortung* op het klassieke dilemma binnen de politiek gewezen: politici nemen vandaag de dag veel besluiten die pas over enkele decennia effect hebben. De mensen die de effecten van die besluiten ondervinden, zijn nu vaak nog te jong om op het politieke besluitvormingspro-

ces invloed te kunnen uitoefenen. Wanneer ze de kiesgerechtigde leeftijd bereiken, kunnen zij niemand meer ter verantwoording roepen omdat de huidige beleidsmakers dan allang niet meer in functie zijn. Van dit dilemma kunnen alleen de scherpe randjes worden afgehaald – het is nooit op te lossen – wanneer de politici bereid zijn om verder te kijken dan successen op korte termijn met het oog op de komende verkiezingen of een volgende peiling. Zij moeten bereid zijn om voordelen op korte termijn te laten schieten om met het oog op de lange termijn de juiste besluiten te nemen. Het verhogen van de pensioenleeftijd en het invoeren van een schuldenplafond zijn concrete voorbeelden van een duurzame politiek. Duurzaamheid betekent zuinig zijn met de beschikbare middelen, een bij uitstek probaat conservatief beginsel.

De toekomst van de afzonderlijke landen ligt in Europa. Deze vanzelfsprekendheid hoeft niet opnieuw te worden gemotiveerd, maar hier moet wel door elke generatie opnieuw voor gestreden worden. De huidige generatie groeit op met de eurocrisis. Ik ben er echter rotsvast van overtuigd dat de toekomst van Europa niet alleen afhangt van de stabiliteit van zijn valuta, maar ook minstens net zo veel van de stabiliteit van zijn rechtsorde. Met name in een tijd waarin de euro om de haverklap gered moet worden, mogen wij niet vergeten dat het bij de EU niet alleen om geld draait. Europa is een gemeenschap van waarden en een rechtsgemeenschap. Die waarden en normen worden in wetten verankerd die voor alle Europeanen gelijk zijn. Elke politieke kracht, elke politicus die dat niet meer onderschrijft en het aanvaardbaar vindt dat het Europees recht genegeerd of geschonden wordt, legt de bijl aan de wortel van de Europese eenwording.

BESLUIT

Een christendemocratische partij kan alleen maar overtuigend overkomen wanneer zij meer over inhoud en doelstellingen dan over politieke marketing nadenkt en spreekt. Zonder doel is er immers geen goede richting. Christendemocratische politici hebben daarom hartstocht en doelen nodig

*De 'C' in de naam van de
Christlich Demokratische Union
stelt hoge eisen*

die de moeite waard zijn om voor te vechten. De 'C' in de naam van de Christlich Demokratische Union Deutschlands stelt dan ook hoge eisen aan ons. Uiteraard krijgen wij hierdoor niet meteen de beschikking over een uitgebreid politiek

programma, maar wij worden door die 'C' wel gedwongen om een zeer serieuze en verantwoordelijke politiek te voeren – een politiek waarvoor wij niet alleen verantwoording verschuldigd zijn aan onze medemensen en toekomstige generaties, maar ook aan een hogere instantie.